

У.П. Новак¹

¹Національний лісотехнічний університет України, м. Львів, Україна, ORCID
<https://orcid.org/0000-0003-4133-7139>

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Досліджено інституційні засади розвитку сталого фінансування в Україні в умовах трансформації фінансової системи та євроінтеграції. Розкрито роль Національного банку України, банківського сектору та міжнародних фінансових організацій у формуванні відповідного інституційного середовища. Визначено основні напрями інтеграції ESG-принципів у фінансову діяльність, а також окреслено основні проблеми розвитку сталого фінансування в Україні. Обґрунтовано необхідність посилення регуляторних підходів та розвитку «зелених» фінансових інструментів.

Ключові слова: стале фінансування; сталий розвиток, ESG-чинники; банківський сектор.

У сучасних умовах трансформації глобальної фінансової системи, зумовленої кліматичними викликами, цифровізацією економіки та посиленням регуляторних вимог, особливого значення набуває розвиток сталого фінансування. Його сутність полягає в інтеграції екологічних, соціальних та управлінських (ESG) чинників у процес прийняття фінансових рішень, що сприяє підвищенню стійкості фінансової системи та забезпеченню довгострокового економічного розвитку.

Для України розвиток сталого фінансування має стратегічне значення в умовах післявоєнного відновлення економіки, структурної трансформації господарського комплексу та інтеграції до європейського економічного простору. З огляду на масштабні потреби у відбудові інфраструктури, модернізації енергетичного сектору, підвищенні енергоефективності та забезпеченні соціальної стійкості, саме фінансовий сектор має стати основним механізмом мобілізації та ефективного розподілу ресурсів. У цьому контексті стале фінансування виступає інструментом спрямування інвестицій у проєкти, що відповідають принципам екологічної безпеки, соціальної відповідальності та належного корпоративного управління.

Інституційне забезпечення сталого фінансування охоплює сукупність формальних і неформальних інститутів, що визначають правила функціонування фінансового ринку з урахуванням принципів сталого розвитку. До них належать нормативно-правові акти, регуляторні механізми, фінансові інститути, а також міжнародні стандарти та практики [6-9].

Сучасні підходи до сталого фінансування сформувалися під впливом міжнародних організацій, зокрема United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI), Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), Financial Stability Board (FSB), які визначають необхідність інтеграції ESG-факторів у діяльність фінансових установ. Так, OECD наголошує на важливості врахування ESG у фінансових рішеннях як передумови довгострокової стабільності [7], а EBRD активно просуває концепцію «Green Economy Transition», спрямовану на фінансування екологічно орієнтованих проєктів [8].

Таким чином, інституційне середовище сталого фінансування формується як на глобальному, так і на національному рівнях, забезпечуючи узгодженість економічних, екологічних та соціальних цілей розвитку.

З метою систематизації інституційних засад розвитку сталого фінансування доцільно представити узагальнену модель взаємодії ключових учасників цього процесу (рис. 1).

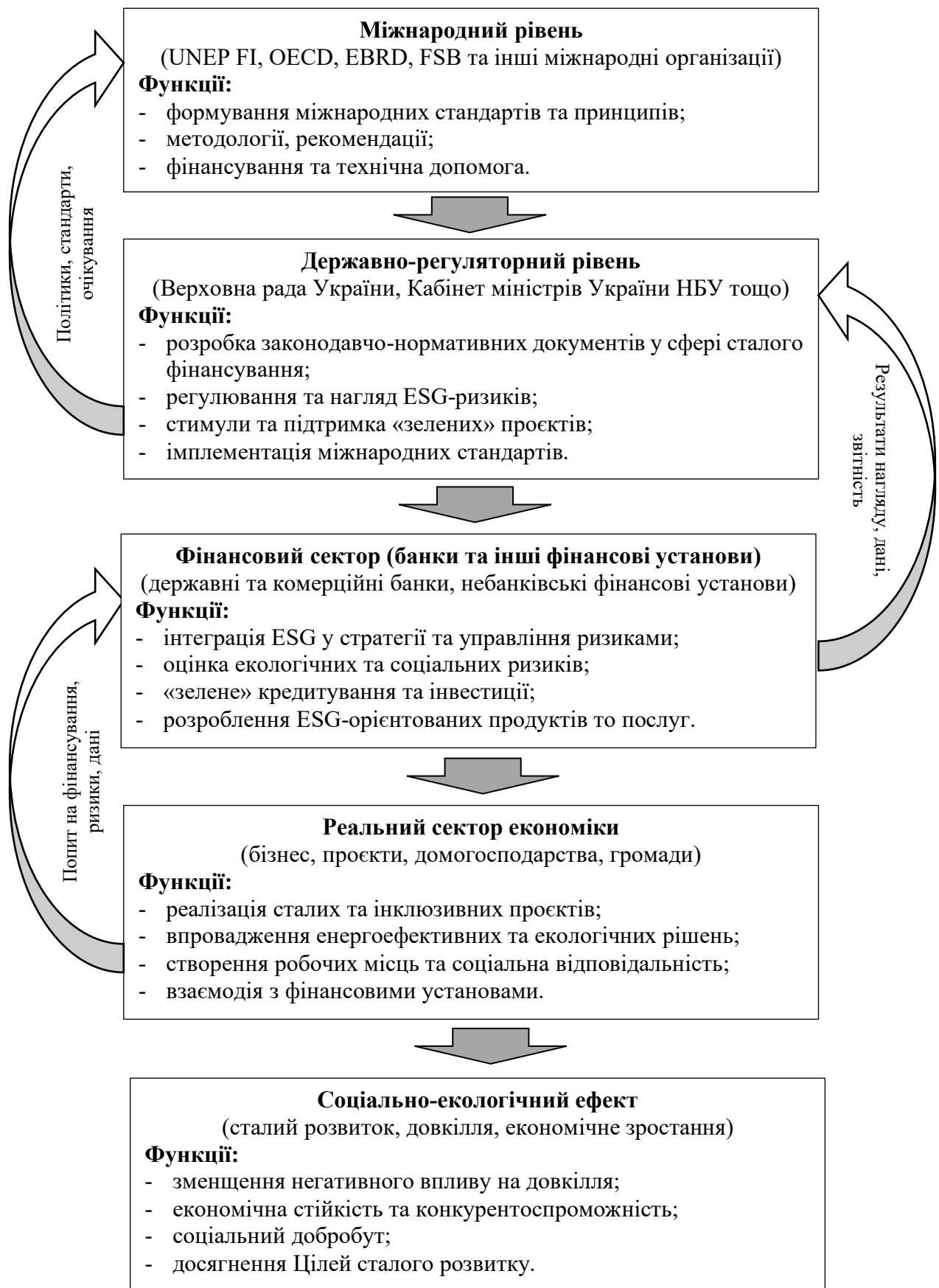

Рис. 1. Інституційна модель сталого фінансування в Україні
Джерело: розроблено на основі даних НБУ та [3, 6-9].

Як видно з рис. 1, інституційна модель сталого фінансування має багаторівневу структуру та базується на взаємодії міжнародних, державних і фінансових інститутів, що забезпечують інтеграцію ESG-принципів у реальний сектор економіки та формування соціально-екологічного ефекту.

Визначальну роль у формуванні інституційного середовища сталого фінансування в Україні відіграє Національний банк України як мегарегулятор фінансового сектору. У сучасних умовах саме НБУ виступає основним драйвером інтеграції ESG-принципів у діяльність фінансових установ, забезпечуючи формування нормативної бази, розвиток регуляторних підходів та гармонізацію національного фінансового ринку з міжнародними стандартами.

У 2021 році НБУ ухвалив Політику щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року [3], яка заклала концептуальні засади інтеграції ESG-чинників у фінансовий сектор та визначила основні напрями розвитку сталого фінансування, зокрема інтеграцію ESG-ризиків у систему ризик-менеджменту банків, удосконалення корпоративного управління, розвиток нефінансової звітності та підвищення прозорості діяльності фінансових установ. Подальший розвиток інституційного забезпечення сталого фінансування отримав відображення у «Білій книзі з управління ESG-ризиками у фінансовому секторі» [1], яка деталізує підходи до врахування ESG-чинників у банківській діяльності. Зокрема, НБУ пропонує поетапну інтеграцію ESG-ризиків у систему управління ризиками банків, що передбачає їх ідентифікацію, оцінювання, моніторинг та врахування у процесі прийняття фінансових рішень.

Важливою складовою діяльності НБУ є також гармонізація національного регуляторного середовища з міжнародними стандартами сталого фінансування, що сприяє інтеграції України у глобальну фінансову систему. У цьому контексті підходи НБУ узгоджуються з рекомендаціями міжнародних організацій, зокрема UNEP FI, OECD та EBRD, які визначають необхідність системного впровадження ESG-принципів у діяльність фінансових інститутів [6-9].

Водночас, попри суттєвий прогрес у формуванні інституційних засад сталого фінансування, діяльність НБУ у цій сфері має певні недоліки. Зокрема, залишається недостатньо врегульованим питання уніфікації ESG-звітності та запровадження єдиних стандартів розкриття нефінансової інформації, що ускладнює порівняння ESG-практик між банками. Інтеграція ESG-ризиків у банківську діяльність наразі має рекомендаційний характер і не супроводжується достатньо жорсткими регуляторними вимогами, що знижує темпи її впровадження. Потребує також подальшого розвитку система стимулів для банків щодо розширення «зеленого» кредитування, зокрема через механізми пруденційного регулювання або державної підтримки.

Важливу роль також відіграє державна політика, спрямована на стимулювання розвитку «зеленого» фінансування, підтримку енергоефективності та відновлюваної енергетики. У цьому контексті державні банки виступають інструментом реалізації стратегічних напрямів економічної політики, забезпечуючи фінансування соціально значущих та інфраструктурних проєктів.

У сучасних умовах банки поступово інтегрують ESG-принципи у свою діяльність, зокрема через [2, 5, 7]:

- впровадження ESG-стратегій;
- оцінювання екологічних і соціальних ризиків;
- розвиток «зелених» фінансових продуктів;
- підвищення прозорості та якості звітності.

Водночас рівень інтеграції ESG-принципів у діяльність банків України залишається нерівномірним, що зумовлено різним рівнем інституційної зрілості та доступності фінансових ресурсів.

Міжнародні фінансові організації відіграють важливу роль у формуванні інституційного середовища сталого фінансування в Україні, забезпечуючи інтеграцію

національної фінансової системи до глобальних практик та стандартів. Зокрема, такі інституції, як European Bank for Reconstruction and Development, International Finance Corporation, ініціативи системи ООН (UNEP FI), а також Світовий банк, виступають ключовими провідниками принципів сталого фінансування, сприяючи їх адаптації в українському фінансовому секторі. Їх діяльність охоплює декілька взаємопов'язаних напрямів [6-9]:

- забезпечення фінансування проєктів сталого розвитку, у т.ч. у сферах енергоефективності, відновлюваної енергетики та інфраструктури, що сприяє екологічній модернізації економіки;
- передача міжнародного досвіду, який реалізується через консультативну підтримку, освітні програми та участь у спільних проєктах;
- розроблення та поширення стандартів ESG, що визначають підходи до управління екологічними та соціальними ризиками у фінансовій діяльності;
- технічна допомога фінансовим установам, яка включає вдосконалення систем ризик-менеджменту, впровадження нефінансової звітності та підвищення прозорості діяльності банків.

Важливим прикладом ефективної співпраці міжнародних фінансових організацій із національними банками є партнерство European Bank for Reconstruction and Development з Укргазбанк, який позиціонується як один із лідерів «зеленого» банкінгу в Україні. У межах цієї співпраці банк залучає міжнародне фінансування та експертну підтримку для реалізації проєктів у сфері відновлюваної енергетики, енергоефективності та екологічної модернізації підприємств. Зокрема, Укргазбанк активно розвиває програми кредитування «зелених» проєктів, що сприяє формуванню спеціалізованого сегмента сталого фінансування в Україні та демонструє практичну імплементацію міжнародних ESG-стандартів на національному рівні [4, 8].

Таким чином, участь міжнародних фінансових організацій сприяє розширенню доступу до фінансових ресурсів й формуванню якісно нового інституційного середовища, орієнтованого на принципи сталого розвитку, що, своєю чергою, забезпечує інтеграцію України у глобальну систему сталого фінансування, підвищення стійкості фінансового сектору та зростання його конкурентоспроможності в умовах міжнародної економічної взаємодії.

Незважаючи на позитивні тенденції, інституційний розвиток сталого фінансування в Україні супроводжується низкою проблем:

- відсутність уніфікованих стандартів ESG-звітності;
- недостатній рівень координації між інституціями;
- обмежений розвиток «зелених» фінансових інструментів;
- недостатній рівень інституційної зрілості банків.

Ці чинники стримують ефективне впровадження сталого фінансування та потребують комплексного вирішення.

Таким чином, подальший розвиток сталого фінансування в Україні потребує удосконалення нормативно-правової бази, посилення ролі державних інституцій, розширення участі банків у фінансуванні сталого розвитку та гармонізації національних стандартів із міжнародними, що сприятиме формуванню ефективної моделі сталого фінансування та забезпеченню довгострокового економічного розвитку України.

1. Біла книга з управління екологічними, соціальними та управлінськими (ESG) ризиками у фінансовому секторі. 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Bila_knyga_2025_fin.pdf?v=16

2. Неізнана О.В., Внукова Н.М. Управління ESG-ризиками в банках України: оцінка поточного стану та структурні елементи ефективної інтеграції в ключові управлінські та бізнес-системи банку. Ефективна економіка. 2025. №12. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.12.20>

3. Політика щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Policy_rozvytok-stalogo-finansuvannja_2025.pdf
4. Річний звіт та звіт зі сталого розвитку. АБ «Укргазбанк». 2024. URL: https://www.ukrgasbank.com/upload/UGB_AnReport_UKR_24.pdf
5. Соловій І.П., Панчишин Я.В. Методологічні підходи до дослідження екологічно та соціально відповідальної фінансової діяльності банків. Сталий розвиток економіки. 2025. № 6 (57). С. 60-66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-57-8>
6. United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI). The Role of Financial Institutions in Sustainable Development. 2023. URL: <https://wedocs.unep.org/rest/api/core/bitstreams/75a01590-62f0-4d61-a733-5353e89d9e28/content>
7. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). ESG Investing: Practices, Progress and Challenges. Paris: OECD Publishing, 2020. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/09/esg-investing-practices-progress-and-challenges_8a73d683/b4f71091-en.pdf
8. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Green Economy Transition Approach 2021-2025. London: EBRD, 2021. URL: https://www.ebrd.com/content/dam/ebrd_dxp/assets/pdfs/green-economy-transition/ebdgs-green-economy-transition-approach/Green-Economy-Transition-Approach-2021-2025.pdf
9. Financial Stability Board (FSB). Global Monitoring Report on Non-Bank Financial Intermediation 2024. Basel: FSB, 2024. URL: <https://www.fsb.org/uploads/P161224.pdf>